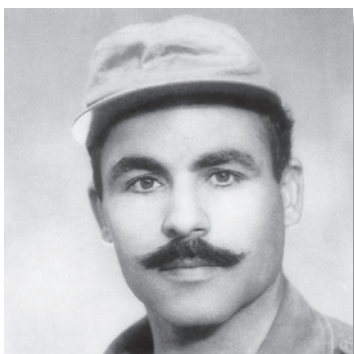

Μαρτυρία Γρηγόρη Γρηγορά

ΟΝΟΜΑ:	Γρηγόρης Γρηγοράς
ΗΜΕΡΟΜ. ΓΕΝΝΗΣΗΣ:	26 Δεκεμβρίου 1931
ΗΜΕΡΟΜ. ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ:	Απρίλης 1954
ΨΕΥΔΩΝΥΜΟ:	Νταβέλης, Πλακούτας
ΠΕΡΙΟΧΗ/ΕΣ ΔΡΑΣΗΣ:	Σολέα
ΚΑΤΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟΣ:	Ναι• αλλά όχι επικηρυγμένος

Ο Γιωρκάτζης ήταν ιδιοφυΐα, πανέξυπνος

Ερώτηση: Πότε γνωριστήκατε με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη;

Με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη ήμασταν σχετικά γνωστοί πριν από τον αγώνα της ΕΟΚΑ.

Ερώτηση: Δηλαδή;

Ήταν μια απλή, μια τυπική γνωριμία του στυλ «γεια σου», «γεια σου». Δεν είχαμε ιδιαίτερες σχέσεις.

Ερώτηση: Η ουσιαστική γνωριμία πότε έγινε;

Γνωριστήκαμε καλά το 1954, όταν δημιουργήθηκαν οι πρώτες ομάδες της ΕΟΚΑ. Ήμασταν στην ίδια ομάδα.

Ερώτηση: Τι έκανε η ομάδα σας πριν από την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ;

Κάναμε σχεδιασμούς. Υπήρχαν οι στόχοι και η κάθε ομάδα είχε αναλάβει να παρακολουθεί και να κατασκοπεύει συγκεκριμένους στόχους, ώστε όταν θα ερχόταν η ώρα να μπορεί να αναλάβει δράση.

Ερώτηση: Ποιοι αποτελούσαν την ομάδα σας;

Ήταν ο Πολύκαρπος, κάποιος Παπαδόπουλος, ο οποίος μετά δυστυχώς μίλησε και πήγε στην Αγγλία, ο Ευάγγελος Ευαγγελάκης κι εγώ. Ο Ευαγγελάκης ήταν σαν ομαδάρχης.

Ερώτηση: Ποιοι ήταν οι στόχοι σας;

Οι στόχοι μας ήταν το Κυβερνείο, το σημερινό Προεδρικό Μέγαρο, και η Αστυνομική Σχολή, η σημερινή Αστυνομική Διεύθυνση Στροβόλου. Σχεδόν κάθε νύχτα, με βροχή, με κρύο, με ζέστη, προσπαθούσαμε να διεισδύσουμε μέσα σ' αυτούς τους χώρους και να παρακολουθήσουμε τις κινήσεις των Άγγλων, τις διάφορες εναλλαγές που

γίνονταν. Θυμούμαι ότι πολλές φορές φεύγαμε από την παρακολούθηση σαν βρεγμένα πουλιά.

Πολλές φορές καταφέραμε να διεισδύσουμε μέσα στο Κυβερνείο χωρίς να μας πάνε είδηση οι Άγγλοι και παρακολουθούσαμε τις κινήσεις τους. Την Αστυνομική Σχολή την παρακολουθούσαμε κρυμμένοι στα λιγοστά σπίτια που υπήρχαν στην περιοχή.

Ερώτηση: Σας εντόπισαν καμιά φορά οι Άγγλοι;

Όχι, αλλά όταν κάνεις κάτι το συνωμοτικό νομίζεις ότι σε βλέπει όλος ο κόσμος.

Ερώτηση: Πώς ήταν τότε ο Γιωρκάτζης;

Είχε ένα τρομερό συνωμοτικό μυαλό (με την καλή έννοια) και σκεφτόταν τα πάντα. Ήταν πανέξυπνος και ιδιοφυΐα σ' αυτά τα πράγματα. Οργάνωνε με μαεστρία τα συνωμοτικά μας σχέδια. Ήταν ένας πραγματικός συνωμότης. Τολμηρός. Πίστευε πάρα πολύ στον αγώνα. Παρόλο που περνούσαμε τόσα πολλά τότε, ο Γιωρκάτζης έκανε και αστεία. Σπάζαμε και πλάκα.

Ερώτηση: Πέστε μας κάποια επεισόδια.

Όταν τελειώναμε την αποστολή μας και πηγαίναμε είτε στο σπίτι του Ευαγγελάκη είτε σε κάποιο ζαχαροπλαστείο, θυμόμασταν διάφορα στάδια της παρακολούθησης και γελούσαμε. Διασκεδάσαμε και μ' αυτήν ακόμα την παρακολούθηση.

Ερώτηση: Πόσο καιρό έμεινε μαζί η ομάδα;

Μείναμε κάποιους μήνες και μετά ο αρχηγός, εκτιμώντας φαίνεται το πόσο επιτήδειος ήταν, πόσο τετραπέρατος, του ανέθεσε τον τομέα της συλλογής πληροφοριών. Ο Γιωρκάτζης έγινε ο μεγαλύτερος πληροφοριοδότης της Οργάνωσης. Ήταν, ας πούμε, ο υπεύθυνος των Μυστικών Υπηρεσιών της Οργάνωσης. Πέρα από τις πληροφορίες που έδινε στην ΕΟΚΑ, προμήθευε τους αγωνιστές με ό,τι ήθελαν: διαβατήρια, έγγραφα κ.λπ. Πιστεύω ότι ήταν πολύ πετυχημένη η επιλογή του αρχηγού. Στους υπόλοιπους, μας ανάθεσε άλλα καθήκοντα.

Με τον Πολύκαρπο συναντήθηκα άλλες δύο φορές και μετά συνελήφθη στις 5 Μαΐου του 1956. Πέρασα από τα κρατητήρια των Πλατρών, όπου οι Άγγλοι με βασάνισαν φριχτά, και μετά με μετέφεραν στην Ομορφίτα.

Όταν ήμουν στην Ομορφίτα, ένας Τούρκος φρουρός μου είπε: «Επιάσαμε τζιαι τον Γιωρκάτζη».

Να αναφέρω ότι όταν περπατούσαμε στη Λευκωσία, περνούσαμε μπροστά από ένα

κατάστημα που είχε την επιγραφή Venetian Blinds κι εγώ, αστειευόμενος, διάβαζα «Βενέτιαν Μπλιτς» και γελοούσαμε. Για να διαπιστώσω, λοιπόν, αν πράγματι ήταν κρατούμενος στην Ομορφίτα και ο Γιωρκάτζης, φώναξα δυνατά: «Βενέτιαν Μπλιτς». Οπότε ακούω τη φωνή του Γιωρκάτζη να απαντά: «Βρε Γληόρη, μα είσαι τζι εσύ δαμαί;»

Ερώτηση: *Εκεί, στην Ομορφίτα, τον έβλεπες;*

Όχι. Από την Ομορφίτα με πήραν υπόδικο στις Κεντρικές Φυλακές, σε χώρο για ειδικούς κρατούμενους. Σε λίγες μέρες έφεραν και τον Γιωρκάτζη στον ίδιο χώρο. Συζητούσαμε για τον αγώνα, ο οποίος είχε φουντώσει για τα καλά. Μου έλεγε ποιους είχε συναντήσει και μια μέρα μού αποκάλυψε ότι επρόκειτο να δραπετευτεί με έγκριση του αρχηγού. Έπρεπε να δείξει ότι από κάτι υπέφερε για να μεταφερθεί στο νοσοκομείο. Τι νομίζετε ότι έκαμε; Κατάπιε ελιές μαύρες, οι οποίες φαίνονταν μέσα στο στομάχι του σαν κουκκίδες, σαν ξένα σώματα. Άρχισε να παραπονιέται ότι τον πονεί το στομάχι του και ζητούσε να μεταφερθεί στο νοσοκομείο. Τον μετέφεραν, τον εξέτασαν οι γιατροί και διαπιστώθηκε ότι κάτι υπήρχε στο στομάχι του κι έπρεπε να χειρουργηθεί. Ο Γιωρκάτζης έμαθε την ημέρα που ορίστηκε για την εγχείρηση και σχεδίασε την απόδρασή του, η οποία, ως γνωστόν, κατέληξε στη μάχη του Νοσοκομείου και στην απόδρασή του.

Τον ξαναείδα όταν τέλειωσε ο αγώνας και μεταφέρθηκα πίσω στην Κύπρο από την Αγγλία, όπου με είχαν μεταφέρει για να εκτίσω την ποινή μου.

Ερώτηση: *Μετά τον αγώνα, τι είδους επαφές είχες με τον Γιωρκάτζη;*

Ο Πολύκαρπος έγινε υπουργός, ανέλαβε πολλές ευθύνες και δεν βρισκόμασταν συχνά. Άλλωστε είχα κι εγώ τη δουλειά μου. Όμως παραμείναμε φίλοι. Μας είχε όλους τους αγωνιστές μπελά, γιατί όσοι από εμάς δεν είχαν δουλειά έτρεχαν στον Γιωρκάτζη για βοήθεια. Ήταν ίσως ο μοναδικός άνθρωπος που μπήκε στην κυβέρνηση και βοήθησε τους αγωνιστές. Έκανε ό,τι μπορούσε. Βοήθησε πάρα πολλούς. Δεν υπήρξε άλλος άνθρωπος που να έχει βοηθήσει τόσο πολύ τους αγωνιστές.

Ερώτηση: *Πηγαίνατε και τον βλέπατε στο Υπουργείο; Κάνατε παρέα;*

Εγώ άνοιξα κατάστημα στην Ονασαγόρου και δεν τον έβλεπα συχνά. Μια μέρα, όμως, σταμάτησε μπροστά από το κατάστημά μου ένα υπουργικό αυτοκίνητο και κατέβηκε ο Γιωρκάτζης. «Τι είναι, ρε Πόλυ; Έχασες το δρόμο;» τον ρώτησα.

«Οι, ρε. Ήρτα ν' αγοράσω λία ρολόγια για κάτι φίλους», μου είπε, «αλλά θέλω σε και για κάτι».

Μου ζήτησε να πάω στο γραφείο του και όταν πήγα μου ανέφερε ότι υπήρχαν πληροφορίες για επικείμενες φασαρίες με τους Τούρκους και μου ανέθεσε την οργάνωση της περιοχής Καϊμακλίου - Ομορφίτας. Έτσι ξανάρχισαν οι επαφές μας, με συνεδριάσεις και ανταλλαγή απόψεων.

Από ό,τι είχα καταλάβει, ήταν ο υπεύθυνος της στρατιωτικής δράσης και είχε το ψευδώνυμο Ακρίτας. Πιστεύω ότι οι αποφάσεις έβγαιναν από τον Πολύκαρπο. Υπήρχαν και άλλοι συνεργάτες κοντά του. Ήταν ο νυν πρόεδρος της Δημοκρατίας Τάσσος Παπαδόπουλος, ο Νίκος Κόσης και άλλοι πέντ' έξι. Ήταν σαν επιτελείο, αλλά ο Πολύκαρπος ήταν η κεφαλή.

(Κατέχει έγγραφα για τις ομάδες δράσης.)

Ερώτηση: Πώς τον ζήσατε κατά τη διάρκεια της τουρκοανταρσίας;

Παρ' όλες τις ευθύνες που είχε, ερχόταν συχνά και μας έβλεπε. Ρωτούσε για τα προβλήματα που είχαμε και προσπαθούσε να τα λύσει. Έδειχνε μεγάλο ενδιαφέρον και η παρουσία του ήταν για μας μια ηθική στήριξη.

Ερώτηση: Είχατε κοινωνικές σχέσεις μαζί του; Βγαίνατε έξω για διασκέδαση;

Έξω για διασκέδαση όχι, αλλά μας καλούσε στο σπίτι του, όπου τρώγαμε και πίναμε και κουβεντιάζαμε για διάφορα θέματα. Είχαμε και τις διαφορές μας, αλλά ποτέ δεν μείωνε τους φίλους του και πάντα τους εκτιμούσε και τους αγαπούσε.

Ερώτηση: Σαν τι είδους διαφορές είχατε;

Δεν ξέρω αν πρέπει να δημοσιοποιηθούν τέτοιες διαφορές. Τέλος πάντων. Έμαθα ότι θα έβαζε το φίλο μου τον Πέτρο τον Στυλιανού στη ΣΕΚ*. Επειδή γνώριζα καλά τον Πέτρο, κάναμε και συγκρατούμενοι στην Αγγλία, πίστευα ότι θα έκανε ζημιά στη ΣΕΚ. Ο Πέτρος είναι φίλος μου κι αυτός, αλλά ήθελα να προστατεύσω τον Πολύκαρπο και να μην κάνει το λάθος. Πήγα στο Υπουργείο και τον βρήκα. Τον προειδοποίησα για τις επιφυλάξεις μου, παρόλο που ο Πέτρος ήταν φίλος μου, συναγωνιστής και συγκρατούμενος. Θυμάμαι που του είπα ότι ο Πέτρος θα διασπάσει τη ΣΕΚ και θα κάμει ζημιά στη συντεχνία. «Μα, ρε κουμπάρε, άλλοι λαλούν μου έτσι, άλλοι άλλως πως», μου λέει. «Δεν ξέρω τι σου λένε άλλοι. Εγώ δεν σου έχω πει τίποτε για κανέναν, ο,τιδήποτε, αλλά αυτό το νιώθω έντονα και ήρθα να σε προειδοποιήσω, για να μην έχω τύψεις ότι δεν σου το ανέφερα».

* Συνομοσπονδία Εργαζομένων Κύπρου.

Τελικά, κατάφερε και μπήκε ο Πέτρος Στυλιανού στη ΣΕΚ, αλλά φάνηκε ύστερα από λίγο καιρό ότι δεν ασχολείτο με τη συντεχνία, αλλά με άλλα θέματα. Έτσι αποφάσισε να τον βγάλει. Δεν ήταν όμως εύκολο, γιατί είχε ριζώσει. Αυτή τη φορά ήρθε ο Γιωρκάτζης στο κατάστημά μου. Μου λέει «θέλω να με βοηθήσετε κι εσύ και ο αδελφός σου ο Κυριάκος να βγάλουμε τον Πέτρο από τη ΣΕΚ, γιατί είχες δίκιο».

Τον ρώτησα τι βοήθεια ήθελε από εμάς και μας είπε ότι η ΣΕΚ του χωριού μας, της Λύσης, είχε πολλά μέλη και συνεπώς πολλούς αντιπροσώπους. Ήθελα να πάμε στη Λύση να τους πείσουμε να μην ψηφίσουν τον Πέτρο. Του είπα «πειδή συμφωνώ μαζί σου και κατάλαβες το λάθος σου, εν να πάω, ρε, να τους πείσουμε. Ο γραμματέας της ΣΕΚ είναι κουμπάρος μου». Έτσι και έγινε. Έχασε ο Πέτρος, αλλά όταν έφυγε δημιούργησε τη ΔΕΟΚ*.

Ερώτηση: *Τι άλλο θυμάστε από τη δραστηριότητά του μετά την ανεξαρτησία;*

Θυμάμαι που όταν έγιναν οι βομβαρδισμοί της Τηλλυρίας ήταν παρών εκεί με τον αρχηγό και μαζί αντιμετώπισαν τα προβλήματα. Όταν σκοτώθηκε ένας εθνοφρουρός από το Λευκόνοικο, γιος του Μακρίδη, και θα γινόταν η κηδεία, ήμουν κι εγώ εκεί. Με φώναζε να πάμε μαζί. Στο αυτοκίνητο ήταν επίσης ο Τάσσος Παπαδόπουλος και κάποιος άλλος, δεν θυμάμαι τώρα ποιος. Στη διαδρομή μάς έλεγε για τη συμπεριφορά του αρχηγού κατά την ώρα των βομβαρδισμών και των μαχών στη Μανσούρα. Με πολύ μεγάλο θαυμασμό προς τον αρχηγό έλεγε: «Μα τούτος ο άνθρωπος δεν φοβάται τίποτε; Έμπαινε μέσα στη φωτιά. Οι Τούρκοι βομβάρδιζαν κι αυτός έτρεχε ακάλυπτος, δεξιά και αριστερά, να δώσει θάρρος στους στρατιώτες». Του έκανε τόσο μεγάλη εντύπωση, που το έλεγε με θαυμασμό.

Ερώτηση: *Τι γνωρίζεις, τι έχεις ακούσει για τη δολοφονία του Γιωρκάτζη;*

(Κομπιάζει.) Είναι το θλιβερότερο πράγμα που μου συνέβη στη ζωή. Για να είμαι ειλικρινής, δεν ξέρω πολλά πράγματα για τη δολοφονία του Γιωρκάτζη. Όμως, διαίσθανθηκα, μετά την απόπειρα εναντίον του Μακαρίου, ότι κινδύνευε.

Ερώτηση: *Τι σ'έκαμε να το διαισθανθείς αυτό;*

Οι άνθρωποι που χρησιμοποιήθηκαν στην απόπειρα κατά του Μακαρίου ήταν κοντά στον Πολύκαρπο και φοβήθηκα μήπως του χρεώσουν την απόπειρα.

Και όταν είδα όλους τους κύκλους να ψάχνουν το εξιλαστήριο θύμα, διότι έπρεπε

* Δημοκρατική Εργατική Ομοσπονδία Κύπρου.

να πληρώσει κάποιος, διαπίστωσα ότι οι περισσότερες υποψίες ήταν προς τον Πολύκαρπο. Του μήνυσα να φύγει και να κρυφτεί και ότι πολλοί από τους αγωνιστές ήταν μαζί του. Του μήνυσα συγκεκριμένα «κρύψου, για να φοβούνται αυτοί που είναι στις καρέκλες». Αν ο Πολύκαρπος απλώς κρυβόταν, μπορούσαν τα πράγματα στην Κύπρο να ήταν διαφορετικά. Ήταν δύναμη και είχε συμπάθειες.

Πρέπει να ήταν και πολύ φίλοι του αυτοί που τον δολοφόνησαν. Έτσι δείχνουν τα πράγματα.

Όσο ζούσε, όμως, ήταν λεβέντης. Λάθη όλοι μας κάνουμε. Και ο Πολύκαρπος έκαμε λάθη. Αλλά δεν ήταν ο άνθρωπος που όταν του έλεγες τα λάθη του μπορούσε να παραφερθεί. Μπορεί να μη συμφωνούσε, αλλά τα άκουγε. Αυτό ήταν ένα από τα προτερήματά του.

Ερώτηση: *Λέγονται πολλά για το ρόλο του Γιωρκάτζη κατά τη διάρκεια του αγώνα, ιδίως λόγω των αποδράσεών του. Κάποιοι, μάλιστα, λένε ότι τον άφηναν οι Άγγλοι να δραπετεύει και ότι ήταν πράκτοράς τους. Εσείς, που τον ζήσατε από κοντά, τι πιστεύετε;*

Αυτά διεδίδοντο από τότε και πιο έντονα μετά τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Έλεγαν κάποιοι: «Γιατί δραπετεύει μόνο ο Γιωρκάτζης; Οι άλλοι δεν μπορούν να δραπετεύσουν;»

Ο Γιωρκάτζης ήταν πολύ ανήσυχος χαρακτήρας. Δεν μπορούσε να μείνει φυλακισμένος. Είχε και τη βοήθεια του αρχηγού, ο οποίος βασίστηκε πάνω του πάρα πολλές φορές, σε διάφορες περιπτώσεις, και τον ήθελε έξω. Ένας άνθρωπος που ζυμώθηκε μέσα στις πληροφορίες ήξερε και πώς να συμπεριφερθεί. Είχε επαφές, από την αρχή, με αξιωματικούς της Αστυνομίας κι έπαιρνε τις πληροφορίες. Κατά κάποιον τρόπο ήξερε και την ψυχολογία τους. Ουδέποτε πίστεψα τις διαδόσεις εκείνες. Είναι βλακείες. Υπάρχουν και ζηλοτυπίες. Όμως, οι συνεχείς διαδόσεις πιάνουν τόπο. Προσωπικά δεν πιστεύω ότι βοηθήθηκε να δραπετεύσει ή ότι ήταν σχέδιο των Άγγλων να τον αφήνουν να το σκάει. Ο Γιωρκάτζης δραπέτευε και εξαφανιζόταν. Όταν τον έβρισκαν, ήταν τυχαίος ο εντοπισμός του ή κατόπιν προδοσίας.

Αποκλείεται να τον άφηναν οι Άγγλοι να δραπέτευε.

*Ανακοινώνεται η απελευθέρωση του Μακαρίου από τις Σεϋχέλλες (1957),
αλλά απαγορεύεται η είσοδός του στην Κύπρο. Ο λαός πανηγυρίζει στους δρόμους.
Μέχρι όμως να επιστρέψει ο Μακάριος στην Κύπρο, χρειάστηκε ακόμα σκληρός αγώνας
και θυσίες από τους αγωνιστές.*